

Peru Abarka-ren alienazioa

Euskal-Herrian inoiz gauza ez bururik ez zangorik gabekorik inork ikusi baldin badu, horixe, euskarak bizirik diraeino* eta mila urte geroago ere, **Eztabaida** izanen da (honela, inisial handiarekin). Eta **Eztabaidak**, behar-bada, ez du bukaerarik ukanen, fin gaizto bat egiten baldin ez badu, behintzat, Erretereriako bisita batekin.

Mitxelena eta Haranburu-Altuna ezagutzen ditut biak, eta burua eginen* nuke, haien artean ez dela egon, eta ez dagoela oraindik ere, **Eztabaida** baino lehenagoko gorrotorik. Beraz, **Eztabaidaren** funtsa* ez datza* arrazoi pertsonaletan; bere giltza-harriak sakonago ditu, barrenago, ezkutuanago*, endelegu*-langitearen* sustraletan, motibazio intelektualetan. Zein diren eta zein ez diren, konprentzio normal batetatik kanpoan dago, adimendu ohituaren harandikoan.

Batarekin eta bestearekin mintzatu naiz (eskribuz nahiz hitzez), eta ez didate ezer argitu. Ondorio bezala, honetara etorria naiz, hau konkludi ahal ukan* dut (honela erranen* zuen hugonoteak*: **konkluditu**), euskaldun guztiak zororik gaudela (izan bedi ene bozgarria, niri familiaratik datorkidala).

Beina **Eztabaidan** punturik zelebreena, Peru Abarka-ren klase soziala izan da. Zeren, sozietatean, Jainkoak erremediatzen baldin ez badu, klase sozialak izan dira, dira eta izanen dira (batez ere, iragartzen* zaigun etorkizunean). Gaur egunean, bat edo beste izanen gara: burjes ala proletario. Edozein kristauren begien bistaren aurrean dagoen gauza da hau; hemendik ez dago bihurretarik, eta bestela baldin badiost inork, ba dakit enganatu nahi nauela, eta beste gabe goardian jarriko naiz, ez naizan ezpatarekin kolpa. «Gure eguneroko ogia» eskatu behar dugunok klase batekoak gara, eta horren beharrik ez dutenak besteak; nik orain enplegu bat dadukat, eta kasualitate batetatik edo ene erruagatik handik despatxatzen banaute, nola pagatuko dut etsetoa* eta kotxettoa? Gure fabrikak malkarrotu egiten baldin badu, ene ugazabaren umeek ez dute goserik sufrituko, ez.

Ezeri edo inori burjes dela baldin badiozu, ba dirudi munduko bekaturik handiena kometitu duzula. Hala ere, zu proletario zarela baldin badiozu, akabo!, berehala hartuko dizkizute kontuan ihazko eguberrietan jan zenituen langostino konjelatuak edo Arenillas-en hartu dituzun itsas-bainu dominikalak. Baina zuk doble edo lauu doble pagatu dituzu langostino hoik* eta bainu hoik zeure bekokiko izerdiaz.

Hauk* errealitateak dira. Burjesek ez dute nahi klase sozialen izenik ere, eta proletariook ez ditugu nahi klase sozialak berak.

Erretereriakoa dena erretereriar erraten diotenean, alegratu egiten da, eta berdin Alegiakoa alegiar deitzen diotenean. Baina burjesari burjes deitzen baldin badiozu, ba duzu aurrean etsai* bat. Zergatik hau? Etsaia delako alde zurretik, edo?

Moguel eibartarra, zein klase sozialetakoa izan zen? Azter ditzagun pizka batean egitekoak. Erreboluzio frantzesak* lehertu* baino lehen, hiru klase sozial agintari zegoen, eta obedient bat. Agintariak hiru estatuak ziren,

eta obedienta komuna. Hala irakur ahal dezakegu Axular-en eta Oihenarte-ren eskribuetan, besterik ez badago ere. Erreboluzio frantzesean hiru estatuetatik bat atera zen garaile, hirugarren estatua, burjesia. Eta beste biak asimilatu zituen. Hau mundu guztiak ahaztu nahi duen gauza da. Orduan gertatu zen ezklabotzatik etorritako klase sozialaren aurrean aurkez aurk, populuaren aurrean, kumunaren aurrean, proletarioon aurrean.

Orain kontua da: Moguel-en denboretan zer organizazio sozialek ordenatzen zituen Bizkai-Gipuzkoak? Zaharrak ala berriak? Berdin digu. Leheneko kasuan, bigarren estatuko obra bat da Peru Abarka, Gero eta Leizarragaren tradukzioak bezala-bezalaxe. Bigarrenean, burjes huts.

Hainbeste urtetan argitaratu gabe egon baldin bazen, hori beste kontu bat da. Gehiagotan egon zen Etxeberri Sarakoaren obra; eta inork ez du dudarik egin behar, hirugarren estatuko obra bat dela.

Honek guzti honek zentzu-gabekeriarik eroena* dirudi, eta hala iruditzen zait niri ere. Baina, beti bezala, pentsamenduaren ostean sentimendua dago, eta asunto* guztiak tristuraz betatzen nau. Zeren*, Mitxelena jaun, adiskide eta hainbeste gauzatan maisutzat aitortu dudari (ba daki berak gezurrik ez diodala), beraren lan egiteko kapazitatea gutitzen baldin bazaio, errate baterako, eritasun* psikopatiko bat kutsatzen baldin bazaio (inor ez dago libre, eta are* ni gutiago), zer etorkizunek igurikitzen* dio, beraren familiaren ahaleginek erremedioren bat bilatzen ez badiote (kapazitate bati beste batek bilatutako ordaina), ezpada Charenton-sur-Saonako etse* baten miserabletasunak?

Ai ene, Santa-Agedako, Zaldibar-eko eta Bermeo-ko talaiako* gaineko etseen miserabletasuna! Nit hainbes tetan eta beti hain hurbildik* ezagutuak! Neure odolaren adolaren gainean ezagutuak!

Haranburu-Altuna batek, eta ez inoiz beste ezein* burjes-kumek ezagutua!

Jean-Jacques Rousseau! Moguel! Salbaia* ona!

Basa-herritar zintzoa!

Peru Abarka eta Garoa-ko Joanes-en alienazioa!

Ene! Ene!

GABRIEL ARESTI

dezakegu, daikegu
didate, deuste
digu, deusku
dio, deutso
diost, dinost, esaten dit
diot, dinot
diote, deutsoe
diozu, dinozu; deutzazu

ditzagun, daiguzan
dizkizute, deutzuez
gaude, gagoz
nazan, naian
zaigu, jaku
zaio, jako
zenituen, zenduzan